

LABORATORIUM
METROLOGIA OPTYCZNA WŁASNOŚCI
MECHANICZNYCH

Instrukcja do ćwiczenia 9

DYFRAKCYJNY POMIAR MODUŁU YOUNGA

Wstęp

W ćwiczeniu stosuje się dyfrakcję do pomiaru ugięcia belki obciążanej siłą. Dzięki znajomości siły obciążenia można obliczyć moduł Younga materiału.

Zagadnienia do samodzielnego opracowania (poprzednie ćwiczenia): dyfrakcja na szczelinie, obciążenie a ugięcie belki, moduł Younga;

Przebieg ćwiczenia

Próbka w kształcie prostopadłościenną belki jest zginana trójpunktowo przy pomocy zawieszonych odważników. Ugięcie powoduje zmianę szczeliny w układzie pomiarowym, która jest mierzona za pomocą analizy obrazów dyfrakcyjnych.

Obraz dyfrakcyjny wyświetlony jest na ekranie z papieru milimetrowego o rozmiarze A3. Ze względu na rozmiar ekranu i jego odległość obserwowane ugięcie kątowe α nie przekracza $2,5^\circ$, co pozwala na przyjęcie przybliżenia:

$$\text{kąt ugięcia } \alpha \approx \sin \alpha \approx \tan \alpha$$

Obraz dyfrakcyjny zapisuje się przez zrobienie zdjęcia ekranu. Ze względu na siatkę milimetrową na ekranie odczyt odległości pomiędzy prążkami interferencyjnymi na ekranie jest niezależny od ewentualnych zniekształceń.

Tabela pomiarowa

szerokość b	grubość g	odległość podpór l	masa m_i	łączna siła F_i	dł. fali λ	odl. ekranu z	nr prążka k	wspórz. prążka x
[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[-]	[ ]
			0					

Szerokość szczeliny D obliczamy ze wzoru na dyfrakcję na szczelinie

$$\frac{2\pi x}{\lambda z} D = k\pi \quad (1)$$

gdzie λ – długość fali światła ($\lambda = 0.6328 \mu\text{m}$), x – współrzędna wybranego prążka na ekranie, z – odległość próbki od ekranu, k – numer danego prążka.

Ugięcie badanej próbki obliczamy z szerokości szczeliny

$$f = D - D_0 \quad (2)$$

gdzie D_0 jest szerokością szczeliny dla zerowej masy.

Moduł Younga obliczamy ze wzoru na ugięcie belki podpartej na końcach i obciążonej na środku

$$f = \frac{l^3 F}{48JE}, \quad J = \frac{bg^3}{12}, \quad \text{czyli } f = \frac{l^3 F}{4Ebg^3} \quad (3)$$

Opracowanie wyników pomiarów

1. Na każdej fotografii odpowiadającej każdemu obciążeniu belki zidentyfikować możliwie daleki ciemny prążek i zmierzyć jego numer k i położenie x , pamiętając o tym, że ciemne prążki, łącznie z pierwszym, położone są w teoretycznie jednakowych odległościach od środka zerowego (jasnego) prążka.
2. Dla każdego obciążenia obliczyć szerokość szczeliny D (wzór 1) i ugięcie f – (wzór 2).
3. Dla każdego obciążenia obliczyć sumę mas i odpowiadającą jej siłę obciążenia F .
4. Wykonać wykres $f(F)$. Do punktów pomiarowych $f(F)$ dopasować linię prostą i wyznaczyć współczynnik a równania tej linii $f=a \cdot F$, wraz z jego niepewnością. Zadbaj przy tym, żeby dopasowana była linia $f=a \cdot F$, a nie $f=a \cdot F+b$.
5. Ze wzoru (3), dla danych l, b, g , obliczyć moduł Younga badanego materiału, wiedząc że współczynnik prostej $a = \frac{l^3}{4Ebg^3}$.
6. Obliczyć niepewność $u(E)$ z prawa przenoszenia niepewności. Niepewności $u(b)=u(g)$ obliczyć z działki elementarnej suwmiarki $\Delta=0.05$ mm, a niepewność $u(l)$ z działki $\Delta=0.1$ mm